

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЋА МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

КРАЉЕВА СЕЈА.

(Наставак.)

Леонтас (сам)

Верна

Душо! Кад Бог пође да човека кара
И кад му одузме све што му је мило
На свету, онда му за накнаду даје
Нешто, што га веже за овај свет јадни.
Мени даде ову старину. — А црна
Судба љубави без наде што цепаш
Моје бедно срце нечувеним болом,
Ти си мирној души брвничка душманка;
Ти двоглава хала што просипљеш адски
Пламен из чељусти на несрћину главу
Оног, који љуби. Авај, худа судбо!
Зар те моји јади не ће наситити
Никад? Мога оца сурва са висине
Владаљачког чина, а сина угони
Ујато робова који сухим златом
Прикриљују своје бедно ништавило.
Није л' даље доста што га сурва доле
У мрачну проловалу, где не греје сунце,
Већ му сад указа звезду на висини,
Са које је пао, сјану Теодору.
Бедном робу само уздаси допиру
До њезина лика; мишце су му кратке
Да обгрли тело, за ким — тежи?
Само тежи? За ким и умрети мора.
Ух, како је тешко ономе умрети
Кога прошлост кори, да још ни живео
Није! Шта је живот? Вредил' што наш живот,
Кад помаже само другоме да живи?
И лептира жиће много је ценије
Него ово моје: зрак се китис с њиме
А ја (горко?) ево и ја живим а живећи
Плетем своју судби троstrуку канцију;
Кујем ланац оном, кој' га мени спрема —
(Мрко) А зар Андронику не стижу мужеви
Да се с' њима служи? Ваљало је сестру
Да шаље овамо? Коме?... Михајлу; — —
Ха, ха, шали јагње у вучије жвало;
Шали голубицу грабљивом јастребу.

Ха, лукави створе, зла те судба чека
Ако сам ти црне мисли прегледао...

(Опази Теодору где улази хладно).

Посланику царском Гаридесу дичном
Слуга цара грчког смирено се клања!

2. ПОЈАВА.

Теодора у мушким руву Леонтас.

Теодора.

Који ти одаје заслужену хвалу,

Што си га увео после дугог пута

У тиху одају намењене цели.

Твоје оштро око, твоја мишца снажна

Беху тврди оклон плаховитом страху

Моме; твоја нежна речца благи мелем

За ово млађано разнежено срце...

Леонтас.

Чиста ми је савест довольна награда

За то дело, што сам у пола свршио,

А кад њега красиш и твојим признањем
Весело сам спреман довршил' га пуно.

Теодора.

Ти доврши своје. Сад настаје време

Да и ја започнем поверију мени

Службу.

Леонтас (оштро).

Која мора, мора да је племенита

Кад је се ти лађаш. —

Теодора.

Брата послужити

То је и по себи племенито дело.

Леонтас.

Нема сумње — —

Теодора.

За то Леонтас и стоји

У мојој дружини.

Леонтас (клања се, за себе).

Змијо отрована!

(Наставиће се.)

ОГЛЕДИ НА ПОЉУ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ.

IV.

КАКО И КАД ДА СЕ ЕКСТЕМПОРИШЕ.

Како се често на позориштима препишу екстемпорисању, а на многима је местима шта више и забрањено, то за цело заслужује то питање малог разјашнења: да ли је у опште глумцу пред строгим судом драматичне уметности дозвољено да екстемпарише? Али нека се добро узме на ум, да се под именом глумца разумева увек само вештач, који у приказивању изнапа прави образац вештачке светиње; који не само да за песником рамље, или да му је на послетку раван, него који се над њиме узвишује, и управо онде (често на своју срећу) највише мана баца у заборавност, где је принуђен да прекраја песникove мисли и речи. Је ли овде дозвољено глумцу, да прекорачи границу, те да једну речцу, једну мисао приодда у згодно и умесно доба својој улози? То јест кад тиме пишчев недостатак покрије, кад одговара духу карактера, што га приказује, и комаду, кад пристојно целу ситуацију изводи и играча не забуњује? Ми тврдимо и велимо: јесте, иначе би морали глумца лишити сваке вештачке слободе, па га успоредити са занацијом, коме се за посао мера предаје, па ако није посао добро изпослован, а ми не бемо да га примимо.

А да ли се онда увек и приказују на позорници дела, која су по драматским законима нацисана?

Колико понора и провалеја не наилази вештач које он све мучећи муком својим талентом испуни, колико грботина и стрмених брежуљака налази у комаду, па их његова промишљена игра лепо изравна и поравни, — колико се налази трња и цбунова, које његова студија расветли, да у неколико бар себи кроз трње пут прокрчи, а с друге стране опет да и гледаоцима прибави бар што чистији појам и преглед.

Колико несмислица и противуречица мора он сам да решава, колико мора на ка-

рактерном цртежу да поправља, да га по потреби осветли, или помрачи и да слике по своме убеђењу и њиној вредности украси, уреди и постави, само да постане слика жива, природи и вештини слична, да комад једном дејство учини, и да добро и спадне као за песника тако и за глумца и гледаоца. Све је то дело глумачког генија, а већини је песника: *terra incognita*.

Све то није ништа друго већ „екстемпоре“, од ког ни рече ни слова у улози нема.

Даље, на колико још недостатака у комаду не налази глумац у часу самог приказивања. Час на мртвој празнини бавећи се мора да одушевљава и да усхиђује, час опет мора бујне сувишне фразе да скраћује, час опет мора сувишне светле стране и места да помрачује. Шта је то, него опет екстемпорисање?

На послетку, колико пута дође глумац у не предвиђену забуну због другог глумца, ако се исти на сцени задочни или са свим и заборави те и не дође, или ако му јављава или никако у реч не упадне, или ако што год заборави, — где каква реквизита фали, декорације ако нису добро удешене, или ако га самог памтење за неколико тренутака изневери: ту може присебност и вљано екстемпорисање да помогне, да сцена, па каткад и сам комад не пропадне. Све су то појаве и посматрања, што нису ни једном искусном вештачу страна и не позната. Ми смо више пута у такој неприлици виђали глумце пет до 10 тренутака екстемпрати и тако сретно и добро, да су сви гледаоци варком заварани држали да то доиста у комаду долази, а није им било ни на крај памети, да је поредак био поремећен.

У класичним је делима наравно већ и због самог песничког језика скоро не могуће екстемпрати, али се ипак догађа,

само што по највише испадне екстемпоре несретно.

Пристојности ради треба глумац не естетичне речи и изразе и намерно вређање да избегава; а не као што се данас на једном или другом позоришту уобичајило, где се особито у лакријама уз свирку безобразног шири, а све што је лепо и племенито ногом гази. Тако што не може се никако допустити, а камо ли одобрити, јер тиме губи вредност драматска уметност, и сваког оног требало би казнити, који би се то усудио да ради. Казна би морала постићи понајвише комичаре, који и у класичким комадима од ваљане улоге направе и истешу сулудасте бедаке, шта вине упо-

требљују месне досете, а то се зло већ увукло и на првим позорницама. Дакле као што рекосмо не треба вештака тако јако ограничiti, ако катвад употреби наивну или баш згодну досетљиву досетку као екстемпоре. Само фушера треба казнити, осудити и ограничiti, који изнаша у храму вештине којекакве скрадне слике и прилике, који двозначајне и простачке досетке тестиришу и множе*).

Ко се не би живо заузео да не казни достојно онога, који својом бесмислицом и простотом само обезчашћује и брука вештачко песничко дело!

По Е. ГЕРБЕРУ

Моја Хрваћанин Станчић,

глумац.

СЛІСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Магелона.“) Ову трагедију Ј. Колара гледасмо 1. априла на нашој позорници. Писац је том трагедијом својом показао, да уме психолошки пратити карактере, да разуме потпуно позоришни ефекат и да је на даскама код кубе. У том погледу заслужује то дело потпуну похвалу и слободно га можемо увретити међу најбоље словенске драме, што их до сада познајемо. Још да је у делу којег светлијег карактера, који би нам од ужаса узрјајану душу мало блажио: то би се могла та трагедија слободно упоредити са признатим бОљим трагедијама светске књижевности.

Предмет ове трагедије приложен је из чешке повеснице. На престолу чешком седи Рудолф II. цар немачки и краљ чешки. Рудолф више мари за астрологију и алхимију него за свој народ. Он се затвара у своје сјајне дворове, а напушта владу људима, који су покварени шпанјолским обичајима, па мало по мало окуже готово сву чешку властелу и отуђе је од прирођене јој благе словенске природе. Јаук и лелек потиштеног народа не продире до његових „лабораторија“, које прогуташе све државно благо. Незадовољство у народу расте, расте све дотле, док не дорасте до завере. Рудолф се касно буди из својих учених сањарија и некорисних мудролија, па мисли, да се само необичном строгошћу може доскоћити опасности, што му прети, а тиме баш све поквари. Вешала и крвнички нож мложе само број Пикардоваца (тако су се звали присталице уз брата му Матију) и одведоше властелу од озбиљних заниманја у потпуности раскалашиност и не-врат. На све се стране греши, па се још грешењем и размеђу људи и од обести чине се најподлија безакоња.

То време најпраћа нам је песник у својој трагедији вештом руком, али су му боје сувише јаке. Истина, да нас прост страх може на час потрести,

оманути, али нас не може уздигнути у подземне кругове, не може нам ојачати и очистити душу, а то је управо задатак свакој правој трагедији. За то се више него само разузданых страсти, које не штеде ни божијих ни људских установа, које грешном ногом газе све, што је људима свето и које се на последку лађају ножа, да униште и себе и онога, који им на пут стапе.

Представа је испала веома добро, и у појединостима и у целини. Ј. Маринковића (Магелона) развила је тога вечера толику вештину у приказивању те улоге, да је потпуно заслужила оно живо донације, којом јој је публика игру пропратила. То јој се може у толико више унисати у заслугу, што је умела задобити игром својом публику за себе и то на брзо иза Д. Ружићке, која је у тој улози била изврсна. Особито је лепо извела призор кад сања о своме синчићу. Ту нас је умела дирпнути и потрести. Марковић (Ото Лоски) већ се прилично одучио од неприродног говора и неприродног кретања, што му је при првој представи сметало, те нас неје могао задобити за себе. Ако и даље тако устера, то ће временом, ако на нашој позорници остане, моћи постати ваљаним глумцем, парочито као приказиваč јуначаких улога. Бранци, који иначе вешто зна представљати тајкога кова луде као што је Ломпиџи, неје био тога вечера дosta циник. Суботић (Сенђивој) беше као обично у тој улози добар. Зорић (Рудолф) имали би само толико приметити, да нема места на мимици, ни гестикулацији кад човек као што је Рудолф изнурен пада на столовицу. Ту ваља да остане непомичан све дотле, докле га звекет сабља не тргне из мртвила. Ј. Т.

*) Комичар Бекман написао је једарел испод своје слике ову изреку: „Lieber einseitig, als zweideutig.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТИПЛАТА

ПРЕДСТАВА 51.

БРОЈ 3.

У НОВОМ САДУ У ЧЕТВРТАК 6 АПРИЛА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI

ПРВИ ПУТ:

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ С ПЕВАЊЕМ, ПО ЕНГЛЕСКОМ В. Л.

ОСОБЕ.

Мортон, богаташ	Суботић.	Алберт, морски капетан	Рашић.
Леонора, под тутор мортон.	Л. Хацићева.	Пон, крчмар	Соколовић.
Урзула, кључар. { код	Ј. Поповићева	Вилим, морски лекар	Лесковић.
Мунго, црн. слуга { Мортон	Племенчић.	Збива се на Куби на мортоновом добру.	

ПРЕ ТОГА:

ДА ЈЕ МЕНИ ЛЕЋИ ПА УМРЕТИ.

ЛАБРИЈА У 1 РАДЊИ С ПЕСМАМА, ПО НЕМАЧКОМ ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО С. РАЈКОВИЋ.

ОСОБЕ.

Добрић	Зорић.	Крићка	Ј. Поповићева.
Добрићка	М. Савићева.	Намићуша	К. Савићева.
Ерпич.	Племенчић.	Проводачић	Соколовић.

А У ПОЧЕТКУ:

П Р К О С.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ ОД БЕНЕДИКСА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ С ПЕВАЊЕМ УДЕСИО ДР. Ј. АНДРЕЈЕВИЋ, МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

ОСОБЕ:

Селаковић, богаташ	Соколовић.	Јоја, муж јој	Недељковић.
Ката, жена му	Ј. Поповићева.	Милан { у служби	Племенчић.
Јелка, ћи им	Ј. Маринковићка.	Сока { којиној	Л. Хацићева.

Г. Ј. ПЛЕМЕНЧИЋ ЧЛАН НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ КАО ГОСТ.

У суботу 8 априла други концерат Ф. Клецера, професора виолончелисте. — У недељу 9 априла први пут: „**МАМИЦА**“ Шаљива игра у 3 раздела, од Е. Сиглигетије. Посрблјено. (Овај је комад добио од мађарске академије телекину награду од 100 дук.)

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.